

Ett bolag ansökte om och beviljades företagsrekonstruktion. Bolaget sade under rekonstruktionsförfarandet upp en arbetstagare på grund av arbetsbrist. Fråga har uppkommit om arbetstagarens lönefordringar och motsvarande ersättningar under uppsägningstiden ska omfattas av det under rekonstruktionsförfarandet fastställda offentliga ackordet (numera skulduppgörelsen) även efter att företagsrekonstruktionen upphört.

Arbetsdomstolen har funnit att ett fastställt offentligt ackord (numera skulduppgörelse) reglerar betalningsskyldigheten för de fordringar som omfattas av ackordet även efter att rekonstruktionsförfarandet har avslutats. Enligt Arbetsdomstolen skulle en annan ordning stå i strid med den insolvensrättsliga systematiken sådan den framgår av lagstiftning, förarbeten och rättspraxis. Arbetsdomstolen har vidare funnit att den omständigheten att anställningsskyddslagen innehåller bestämmelser om uppsägningslön inte kan påverka den ordningen eller det redan fastställda ackordet. Arbetsdomstolen har därför kommit fram till att arbetstagarens lönefordringar som inföll efter att företagsrekonstruktionen upphört omfattades av det offentliga ackordet, under förutsättning att bolaget inte därefter hade påfordrat utförande av arbete eller fullgörande av annan förpliktelse enligt anställningsavtalet. Eftersom arbetstagaren hade varit arbetsbefriad hela den aktuella tiden har Arbetsdomstolen funnit att arbetstagare inte hade rätt till någon ytterligare ersättning från bolaget.

Postadress
Box 2018
103 11 Stockholm

Besöksadress
Stora Nygatan 2 A och B

Telefon
08-617 66 00

kansliet@arbetsdomstolen.se
www.arbetsdomstolen.se

Expeditionstid
måndag–fredag
09.00–12.00
13.00–15.00

ARBETSDOMSTOLEN

DOM

AD 2026 nr 57

2026-09-02

Mål nr A 194/23

Stockholm

KÄRANDE

Industrifacket Metall, 105 52 Stockholm

Ombud: förbundsjuristen Henric Ask, LO-TCO Rättsskydd AB, Box 5152,
121 18 Johanneshov

SVARANDE

1. Innovations- och Kemiindustrierna i Sverige, Box 55915,
102 16 Stockholm

2. Emmaboda Glas AB, 556032-8881, Box 153, 361 22 Emmaboda
Ombud för båda: chefsjuristen Ulf Nordström och chefsjuristen Lisa
Lindmark Wastelius, adress som 1.

SAKEN

lönetvist och kollektivavtalsbrott

BAKGRUND

Mellan parterna gäller kollektivavtal.

MO är medlem i Industrifacket Metall (förbundet) och var anställd hos
Emmaboda Glas AB (bolaget).

Bolaget ansökte den 24 januari 2020 om företagsrekonstruktion, vilket
beviljades samma dag.

Vid rekonstruktionens början arbetade MO hos bolaget som chaufför. Han
var tillsvidareanställd och hade sex månaders uppsägningstid. Han sades

upp på grund av arbetsbrist den 21 februari 2020 med en uppsägningstid om sex månader. Han arbetsbefriades från och med den 1 mars 2020.

Enligt ett ackordsförslag erbjöds varje fordringsägare med en oprioriterad fordran betalning med 25 procent av fordringarna. Förslaget godkändes av borgenärerna den 25 maj 2020 och fastställdes av tingsrätten genom ett beslut samma dag. Rekonstruktionen upphörde den 25 maj 2020.

MO:s lönefordringar på bolaget för perioderna 24 januari – 24 februari 2020 och 1 mars – 3 juli 2020 betalades genom den statliga lönegarantin. MO arbetade och fick lön från bolaget för tiden 25 – 29 februari 2020. I juni 2021 betalade bolaget ersättning till MO med 15 262 kr, dvs. med en reduktion i enlighet med det fastställda ackordet.

I januari 2021 ansökte förbundet om stämning mot bolaget och Innovations- och kemiindustrierna i Sverige (arbetsgivarparterna) och yrkade bl.a. att bolaget skulle betala full uppsägningslön och semesterersättning för perioden 4 juli – 21 augusti 2020. Parterna var i målet bl.a. oense om MO:s fordringar hade uppkommit före eller efter den s.k. kritiska tidpunkten, dvs. den 24 januari 2020 då företagsrekonstruktionen inleddes.

Arbetsdomstolen fann i dom den 4 maj 2022 (AD 2022 nr 26) att fordringarna avseende lön och semesterersättning för den i målet aktuella perioden hade uppkommit efter den kritiska tidpunkten och att fordringarna därmed inte omfattades av det offentliga ackordet. Arbetsdomstolen fann därför att MO hade rätt till lön och semesterersättning för aktuell period utan tillämpning av ackordet. Arbetsdomstolen förpliktade bolaget att betala allmänt skadestånd till MO och förbundet.

Arbetsgivarparterna ansökte därefter om resning av Arbetsdomstolens dom såvitt avsåg frågan om uppsägningslön, semesterlön, de allmänna skadestånden och rättegångskostnaderna.

Högsta domstolen beviljade i beslut den 15 december 2023 resning av domen i sökta delar och förordnade att målet i dessa delar skulle tas upp till ny behandling i Arbetsdomstolen (se NJA 2023 s. 989).

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING

Förbundet har yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta bolaget att till MO betala

- 32 368 kr avseende uppsägningslön för tiden 4 juli – 21 augusti 2020, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 25 september 2020 till dess betalning sker,
- 5 108 kr avseende semesterersättning för tiden 4 juli – 21 augusti 2020, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 25 september 2020 till dess betalning sker, samt
- 20 000 kr avseende allmänt skadestånd för kollektivavtalsbrott, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dag för delgivning av stämning (den 18 februari 2021) till dess betalning sker.

Förbundet har vidare yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta bolaget att till förbundet betala allmänt skadestånd för kollektivavtalsbrott med 50 000 kr, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för delgivning av stämning (den 18 februari 2021) till dess betalning sker.

Arbetsgivarparterna har bestritt förbundets talan i dess helhet och har inte vitsordat något allmänt skadestånd som skäligt i och för sig. De yrkade kapitalbeloppen och sättet att beräkna ränta har vitsordats.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Förbundet har begärt att målet ska avgöras i plenum, vilket arbetsgivarparterna har motsatt sig.

GRUNDER

Förbundet

MO:s fordringar omfattas inte av det offentliga ackordet. Hans fordringar på uppsägningslön och semesterersättning grundas på ett ömsesidigt ofullbordat anställningsavtal med löpande framtida prestationer.

Arbetsgivaren tog ett ensidigt arbetsledningsbeslut att arbetsbefria MO. Det var inget MO kunde påverka. Arbetsbefrielsen följde av arbetsledningsrätten och MO hade en skyldighet att vara anträffbar och vid inkallelse infinna sig till arbetet. Det fanns därmed en ständig beredskap hos MO att inställa sig och utföra arbete under hela uppsägningstiden. Han stod därmed under arbetsgivarens kontroll och ledning även om han inte befann sig på arbetsplatsen. MO:s fordringar har därmed tjänats in och förfallit till betalning efter den 25 maj 2020 då företagsrekonstruktionen, och därmed också de rättsliga verkningarna av det offentliga ackordet på MO:s anställningsavtal, upphörde. När företagsrekonstruktionen upphörde återuppstod MO:s anställningsavtal för resterande uppsägningstid med full verkan. Det offentliga ackordet omfattade enbart fordringar som tjänats in och förfallit till betalning under företagsrekonstruktionen, dvs. de skulder som redan fanns under rekonstruktionen. Bolaget har inte betalat uppsägningslön och semesterersättning till MO för den resterande uppsägningstiden. Bolaget har därför brutit mot anställningsavtal, kollektivavtal eller 12 § anställningsskyddslagen och MO har rätt till ersättning av bolaget för fordringarna. Bolaget ska också betala allmänt skadestånd till MO och förbundet.

Arbetsgivarparterna

De yrkade beloppen avseende lön och semesterersättning för tiden 4 juli – 21 augusti 2020, under arbetsbefriad tid efter att maxtaket i lönegarantin uppnåtts, ingår i det fastställda ackordet eftersom de inte är förenade med förmånsrätt och grundas på avtal som träffades före ansökan om företagsrekonstruktion. Det faktum att företagsrekonstruktionen upphörde medför

inte att lön och semesterersättning för den resterande uppsägningstiden inte omfattas av det offentliga ackordet. Bolaget har inte brutit mot anställningsavtal, kollektivavtal eller 12 § anställningsskyddslagen. Bolaget är inte skyldigt att utge den yrkade ersättningen till MO eller allmänt skadestånd till honom eller förbundet.

UTVECKLING AV TALAN

Förbundet

Bolaget ansökte om företagsrekonstruktion den 24 januari 2020, vilken beviljades av Kalmar tingsrätt samma dag. Den 21 februari 2020 blev MO uppsagd på grund av arbetsbrist och han arbetsbefriades från och med den 1 mars 2020. Företagsrekonstruktionen avslutades den 25 maj 2020. MO:s sista anställningsdag var den 21 augusti 2020.

Enligt ackordsförslaget erbjöds fordringsägarna med oprioriterade fordringar betalning med 25 procent av fordringarna. Förslaget godkändes av borgenärerna den 25 maj 2020 och fastställdes av tingsrätten samma dag. MO godkände inte ackordsförslaget. Företagsrekonstruktion är ett förfarande som syftar till att ge ett företag som har betalningssvårigheter ett rådrum under vilket det kan överväga situationen, vidta åtgärder för att förbättra rörelsens resultat och få möjlighet att förhandla med sina borgenärer om ett offentligt ackord. En företagsrekonstruktion innebär ett temporärt och tillfälligt betalningsansånd under den begränsade tid som företagsrekonstruktionen löper, men inte för tiden efter dess avslutande, vilket framgår av såväl förarbeten som praxis (se t.ex. prop. 1995/96:5 s. 63, 69, 75, 220 och 221 samt ”Rörvik Timber”, NJA 2014 s. 537).

Under tiden som en företagsrekonstruktion pågår ska skulder som uppkommit före beslutet om företagsrekonstruktion inte betalas. Om en fordran har uppkommit före eller efter den kritiska tidpunkten har enbart betydelse under tiden som en företagsrekonstruktion pågår. Företags-

rekonstruktionen innefattar inga slutregleringar av företagets betalningsförpliktelser eller avtal. Avtal som har träffats före eller under företagsrekonstruktionen, t.ex. anställningsavtal, upphör inte i och med företagsrekonstruktionen. När rekonstruktionsförfarandet avslutats upphör de rättsliga verkningarna av företagsrekonstruktionen och det offentliga ackordet och de ingångna avtalen fortsätter att gälla som tidigare med full verkan. Det framgår av bl.a. doktrin att lönefordringar som belöper på tid efter att företagsrekonstruktionen upphört inte ska omfattas av ett offentligt ackord (se Danhard, Konkursarbetsrätt – om arbetsrätt och lönefordringar i konkurs och företagsrekonstruktion, sjätte upplagan, s. 484 ff och 515, Arnesdotter, Om betalningsinställelse och offentligt ackord, 1982, s. 291 f samt Walin och Gregow, Ackordslagen m.m., 1972, s. 52).

Högsta domstolen har i beslutet om resning enbart uttalat sig utifrån de grunder som arbetsgivarparterna ansökte om resning på. Högsta domstolens beslut innebär att särskilda begränsningar gäller för en borgenär att göra gällande sin fulla rätt under en företagsrekonstruktion. När företagsrekonstruktionen har upphört, bolaget har överlevt rekonstruktionen och därefter fortsätter att bedriva sin verksamhet, återuppstår avtal med dess fulla verkan. I det läget inträder ett bolags fulla ansvar i förhållande till t.ex. arbetstagare och deras anställningsavtal. Högsta domstolens uttalanden om rättsläget överensstämmer med vad som framkommer i förarbeten, praxis och doktrin. En annan ordning skulle medföra stora svårigheter att få tillräckligt många jakande röster för ett offentligt ackord och skulle stå i strid med grunderna för 12 § anställningsskyddslagen eftersom arbetstagaren inte skulle få behålla sina fulla anställningsförmåner under uppsägningstiden.

En arbetstagares förpliktelse i en anställning är att utföra arbete eller att ställa sin arbetskraft till förfogande. Arbetsgivarens förpliktelse är att betala lön och andra ersättningar. Eftersom det är fråga om ett ömsesidigt ofullbordat anställningsavtal med löpande framtida prestationer, ska verkningarna av det offentliga ackordet upphöra avseende prestationer som

löper i tiden efter företagsrekonstruktionens upphörande. Fordringarna ska därför inte omfattas av det offentliga ackordet.

En arbetstagare har som huvudregel rätt till full lön om denne står till förfogande för att utföra, och är beredd att utföra, arbete för arbetsgivarens räkning. Det krävs inte att arbete verkligen har utförts. Arbetsdomstolen har i flera avgöranden bedömt att en arbetstagare har rätt till lön om denne står till förfogande för arbete och det inte beror på arbetstagaren att arbete inte utförs, bl.a. AD 1985 nr 71, AD 1988 nr 78 och AD 1990 nr 31. Det är en förutsättning för uppsägningslön att arbetstagaren är beredd att utföra arbete för arbetsgivarens räkning. Uppsägningslön ska betalas även om arbetsgivaren inte har någon nytta av arbetstagarens tjänster, t.ex. då det saknas arbetsuppgifter och arbetsgivaren har sagt upp arbetstagaren på grund av arbetsbrist. Att arbetsgivaren inte kan dra nytta av arbetstagarens prestationer beror i ett sådant fall på förhållanden som är hänförliga till arbetsgivarens sida av avtalsförhållandet. MO stod till förfogande för att utföra arbete under sin uppsägningstid. Bolaget hade möjlighet att utnyttja MO:s arbetskraft till dess att hans uppsägningstid löpte ut. I detta fall har bolaget valt att inte använda sig av MO:s arbetskraft under den resterande uppsägningstiden. Det har varit ett ensidigt arbetsledningsbeslut att arbetsbefria MO, som han inte kunde påverka.

Om Arbetsdomstolen skulle komma fram till att anställningsavtal inte återuppstår med full kraft vid företagsrekonstruktionens avslutande skulle det få till konsekvens att anställningsskyddet i anställningsskyddslagen omkullkastas på ett ingripande sätt, och frågor om hur det skulle påverka berörda arbetstagare skulle uppstå. De allra flesta arbetstagare skulle i en sådan situation under tvång behöva frånträda sina anställningar för att kunna finna en försörjning. De flesta arbetstagare skulle få svårt att klara sitt uppehälle om de inte fick någon lön eller lönen enbart uppgick till 25 procent av det avtalade lönebeloppet och de därutöver fick vänta på betalning av lönen i upp till ett år efter avslutad företagsrekonstruktion. Kravet på sakliga skäl i anställningsskyddslagen skulle bli illusoriskt.

Det skulle även strida mot grunderna för 12 § anställningsskyddslagen eftersom arbetstagaren inte skulle få behålla sina fulla anställningsförmåner under sin uppsägningstid. Av denna bestämmelse följer att en arbetstagare som står till förfogande för arbete har rätt till lön under uppsägningstiden. Den är till för att ge arbetstagaren ekonomisk trygghet under den omställningstid som följer på en uppsägning från arbetsgivarens sida.

Den tvistefråga som nu är aktuell har inte avgjorts genom Arbetsdomstolens avgörande AD 2019 nr 22. Med utgångspunkt i hur respektive part förde sin talan i det målet har Arbetsdomstolen i det målet inte prövat och tagit ställning till vad som händer med kvarstående fordringar som ostridigt tjänats in och förfallit till betalning efter att en företagsrekonstruktion upphört samt om fordringarna omfattas av ett ackord. Till skillnad från nu aktuellt mål, gjorde ingen av parterna i AD 2019 nr 22 gällande och argumenterade för att det faktum att vissa av de i målet aktuella fordringarna belöpte på tid efter avslutandet av företagsrekonstruktionen skulle ha någon rättslig betydelse. Arbetsdomstolen har därför inte bedömt den frågeställningen och inte heller haft rätt att göra det i målet.

Bolagets företagsrekonstruktion upphörde den 25 maj 2020. MO:s krav på ersättning belöper på tiden efter att företagsrekonstruktionen avslutades och rättsverkningarna av det offentliga ackordet upphörde. MO:s anställningsavtal med alla dess verkningar återuppstod därmed för resterande uppsägningstid.

De yrkade ersättningarna omfattas därmed inte av det offentliga ackordet. De har tjänats in och förfallit till betalning efter att bolagets företagsrekonstruktion upphört med lyckat resultat och därmed efter att MO:s anställningsavtal återuppstått. Fordringarna ska därför fullt ut betalas av bolaget och bolaget ska betala allmänt skadestånd till MO och förbundet. Om MO:s uppsägningslön omfattas av det offentliga ackordet skulle han under tre fjärdedelar av sin uppsägningstid endast få 25 procent av sin uppsägningslön.

Arbetsgivarsidan

Bolaget ansökte den 24 januari 2020 med anledning av vissa ekonomiska problem om företagsrekonstruktion, vilken beslutades av Kalmar tingsrätt samma dag. Under rekonstruktionen sades 46 av 92 arbetstagare upp och verksamheten koncentrerades enbart till Emmaboda. Verksamheten på övriga orter lades ned.

MO blev den 21 februari 2020 uppsagd på grund av arbetsbrist. Från och med den 1 mars 2020 till och med den sista anställningsdagen den 21 augusti 2020 var han arbetsbefriad. Arbetsbefrielsen innebar att MO inte behövde stå till förfogande för arbete hos bolaget under den resterande delen av uppsägningstiden. Han utförde inte heller något ytterligare arbete. Besked om arbetsbefrielse är bindande för bolaget. MO skulle därmed inte utföra något ytterligare arbete inom ramen för sin anställning och arbetsgivarens enda kvarvarande förpliktelse var betalning av en penningfordran.

Den 25 maj 2020 beslutade tingsrätten att fastställa offentligt ackord för bolaget och att företagsrekonstruktionen skulle upphöra. Anspråk på uppsägningslön avseende tid under vilken en arbetstagare är arbetsbefriad omfattas av ett offentligt ackord, eftersom fordran anses ha uppkommit genom avtal som träffats före den kritiska tidpunkten och eftersom fordran inte är förenad med förmånsrätt. Den uppsägningslön och semesterersättning MO yrkar ingår därför i det fastställda ackordet. Det faktum att företagsrekonstruktionen upphörde medför inte att MO:s anställningsavtal återuppstod eller att några ömsesidigt ofullbordade prestationer kvarstod. MO:s fordringar för den resterande uppsägningstiden omfattades därmed av det offentliga ackordet. Ackordets effekter upphör inte när en rekonstruktion avslutas. Inte ens om MO hade varit skyldig att stå till förfogande för arbete hade hans fordringar kunnat undgå skuldnedsättning. Han hade endast kunnat få ersättning i den mån han utfört arbete efter företagsrekonstruktionens upphörande.

Det är uppenbart felaktigt att rättsverkningarna av en företagsrekonstruktion och ett offentligt ackord upphör när rekonstruktionen avslutas. Tvärtom är grundtanken med rekonstruktionsförfarandet och det däri integrerade ackordsförfarandet att varaktigt säkra företagets livskraft och åstadkomma en tillräcklig skuldreduktion för att möjliggöra detta och undvika att företaget inom kort åter hamnar i allvarliga ekonomiska problem. Ackordets effekter kan därför naturligtvis inte upphöra när rekonstruktionen avslutas. Även om en anställd i arbetsrättsligt hänseende skulle vara skyldig att stå till förfogande för eventuellt fortsatt arbete trots att han eller hon blivit arbetsbefriad, innebär detta inte att den anställdes fordran kan undgå ackordsnedsättning i den mån arbete inte utförs. Detta följer av tillämpliga insolvensrättsliga principer som Arbetsdomstolen anslutit sig till redan i rättsfallet AD 2019 nr 22. Att dessa principer äger tillämpning även i fall av arbetsbefrielse framgår därtill av Högsta domstolens skäl i de nu aktuella resningsbesluten.

Bestämmelsen i 12 § anställningsskyddslagen saknar betydelse för den fråga som nu är aktuell. Genom det offentliga ackordet har vederlaget förändrats (se Hellners och Mellqvist, Lagen om företagsrekonstruktion, andra upplagan, s. 190). Ett fastställt ackord har alltså den rättsliga innebörden att fordringsanspråket skrivs ned, oavsett på vilken närmare rättslig grund fordran har uppkommit.

MO var delgiven kallelse till ackordssammanträdet. Vid sammanträdet godtog borgenärerna ackordsförslaget och ingen borgenär erinrade sig mot förslaget. Ackordet innebar att alla oprioriterade fordringsägare skulle erhålla 25 procent av fordringsbeloppet. Ett fastställt ackord är bindande för alla borgenärer som hade rätt att delta i ackordsförhandlingen. Ackordslikviden har betalats ut till MO. Bolaget har ingen kvarstående ersättning att betala till honom. Bolaget har ingen kvarstående ersättning att betala till honom. Bolaget har därmed inte brutit mot anställningsavtal, kollektivavtal eller 12 § anställningsskyddslagen och har inte ådragit sig skyldighet att betala allmänt skadestånd till MO och förbundet.

DOMSKÄL

Twisten

Bolaget ansökte om och beviljades företagsrekonstruktion den 24 januari 2020 (den kritiska tidpunkten). MO, som vid tidpunkten för företagsrekonstruktionen arbetade som chaufför hos bolaget, sades upp på grund av arbetsbrist den 21 februari 2020 med en uppsägningstid om sex månader. Bolaget arbetsbefriade MO den 1 mars 2020. Rekonstruktionen upphörde den 25 maj 2020.

Under MO:s uppsägningstid betalade bolaget lön till MO för de dagar han arbetade under perioden 25 – 29 februari 2020. MO:s lönefordringar för perioderna 24 januari – 24 februari 2020 och 1 mars – 3 juli 2020 ersattes genom den statliga lönegarantin. För resterande lönefordringar under hela uppsägningstiden, 4 juli – 21 augusti 2020, betalade bolaget ersättning till MO med 25 procent, i enlighet med det ackordsförslag som hade godkänts av borgenärerna och fastställts av tingsrätten den 25 maj 2020.

Förbundet väckte talan mot arbetsgivarparterna i januari 2021 och yrkade ersättning för MO:s fordringar samt allmänt skadestånd till MO och förbundet. Sedan Arbetsdomstolen meddelat dom som innebar bl.a. att MO:s fordringar för uppsägningslön och semesterersättning inte ansågs ingå i det fastställda offentliga ackordet ansökte arbetsgivarparterna om resning. Högsta domstolen beslutade om resning av Arbetsdomstolens dom avseende yrkandena om uppsägningslön och semesterersättning, det allmänna skadeståndet samt rättegångskostnaderna. Målet har därefter återupptagits i Arbetsdomstolen.

Målet har avgjorts efter huvudförhandling och parterna tvistar nu i frågan om MO:s lönefordringar för uppsägningslön och semesterförmåner för tiden 4 juli – 21 augusti 2020 omfattas av det offentliga ackordet när företagsrekonstruktionen upphörde den 25 maj 2020, eller om MO:s anställningsavtal återuppstod med full verkan i och med att

företagsrekonstruktionen upphörde och han därför har rätt till full ersättning för den i målet aktuella perioden.

Förbundet har gjort gällande att MO:s lönefordringar för den aktuella perioden inte omfattas av det offentliga ackordet när företagsrekonstruktionen upphörde, eftersom fordringarna grundas på ett ömsesidigt ofullbordat anställningsavtal med löpande framtida prestationer som återuppstod med full verkan för resterande uppsägningstid när företagsrekonstruktionen upphörde. Förbundet har vidare anfört att bolagets beslut att arbetsbefria MO var ett ensidigt arbetsledningsbeslut och att MO under hela uppsägningstiden var beredd att inställa sig och utföra arbete för bolaget. Enligt förbundet har det inneburit att MO:s fordringar i målet tjänats in och förfallit till betalning efter den 25 maj 2020, då företagsrekonstruktionen upphörde, och att en annan ordning skulle stå i strid med anställningsskyddslagens bestämmelser och det skydd som arbetstagare åtnjuter under sin uppsägningstid.

Arbetsgivarparterna har gjort gällande att MO:s lönefordringar för den aktuella perioden ingår i det fastställda ackordet, eftersom de inte är förenade med förmånsrätt och grundas på avtal som träffades före ansökan om företagsrekonstruktion.

Rättsliga utgångspunkter

Lagen om företagsrekonstruktion¹ syftar enligt förarbetena till att skapa rättsliga förutsättningar för rekonstruktion av livsdugliga företag utan att de ska behöva försättas i konkurs. Tanken med förfarandet är att företag ska få rådrum under vilket det ska lämnas möjlighet att, utan risk för exekutiva åtgärder från borgenärer, försöka få ordning på företagets ekonomiska situation (se prop. 1995/96:5 s. 56 f).

¹ Den tidigare lagen (1996:764) om företagsrekonstruktion (1996 års lag) har numera ersatts av en ny lag, lagen (2022:964) om företagsrekonstruktion.

En företagsrekonstruktion förutsätter i allmänhet att företagets skuldbörda minskas genom ett ackord (numera en skulduppgörelse). Det följer av 3 kap. 2, 3 och 8 §§ 1996 års lag om företagsrekonstruktion att fordringar, som uppkommit före en ansökan om företagsrekonstruktion, omfattas av ett offentligt ackord och därmed ska sättas ned på sätt som anges i det antagna ackordet.

Högsta domstolen har i resningsbeslutet, som refererats i ”Emmabodas resningsansökan”, NJA 2023 s. 989, uttalat bl.a. följande.

Fordringar på lön i företagsrekonstruktion och konkurs

Något om lönefordrans uppkomst inom insolvensrätten

16. En fordran som avser en avtalsförpliktelse uppkommer normalt när avtalet ingås, även om den prestation som avtalet avser fullgörs först senare. En fordran som härrör från ett anställningsavtal som har ingåtts före konkursbeslutet eller, vid företagsrekonstruktion, före den kritiska tidpunkten omfattas därför normalt av konkursen eller ett offentligt ackord (numera en skulduppgörelse) i en rekonstruktion, även om fordran förfaller till betalning därefter.

17. När det specifikt gäller lönefordringar finns för konkursfallet en särskild bestämmelse i 5 kap. 18 § konkurslagen. Enligt den gäller att i de fall arbetstagaren fortsätter att fullgöra sina åtaganden enligt anställningsavtalet, ansvarar konkursboet för arbetstagarens fordran på lön eller annan ersättning för arbete som belöper på tid efter en månad från konkursbeslutet. Regleringen vilar på synsättet att om arbete utförs därefter är det en prestation som konkursboet tillgodogör sig och för vilken det uppkommer en fordran på konkursboet, en s.k. massafordran. Arbetstagarens anspråk på uppsägningslön för tid när arbete inte utförs är däremot en oprioriterad fordran mot konkursgäldenären (jfr bl.a. prop. 2002/03:49 s. 156).

18. Numera anges uttryckligen i 3 kap. 12 § andra stycket lagen om företagsrekonstruktion att om en arbetstagare fortsätter att fullgöra sina åtaganden enligt ett anställningsavtal med rekonstruktionsgäldenären, ska

arbetstagarens fordran på lön eller annan ersättning för arbete som utförs senare än en månad efter beslutet om företagsrekonstruktion anses ha uppkommit under rekonstruktionen. Regeln ansluter till vad som gäller i konkurs enligt 5 kap. 18 § konkurslagen och innebär i princip en kodifiering av den praxis som tidigare gällde (jfr prop. 2021/22:215 s. 157 f. med hänvisningar till ”Rörvik Timber”, HFD 2016 ref. 62 och AD 2019 nr 22).

19. Regelverken vid konkurs och företagsrekonstruktion bygger på grundtanken att borgenärer vars fordringar har uppkommit före konkursbeslutet, respektive före den kritiska tidpunkten vid företagsrekonstruktion, i princip ska behandlas lika i den meningen att var och en av dem påverkas av gäldenärens bristande betalningsförmåga i förhållande till sin fordringsrisk (likhetsprincipen). Om däremot konkursboet eller rekonstruktionsgäldenären därefter tillgodogör sig en prestation som borgenären hade kunnat hålla inne, t.ex. en ny arbetsinsats, ska prestationen ersättas fullt ut av konkursboet eller rekonstruktionsgäldenären. Detta innebär att det vid konkurs blir fråga om en massafordran och att fordran vid företagsrekonstruktion inte omfattas av en skulduppgörelse (tidigare ett ackord).

20. Varken ändamålen bakom regelverken eller ordalydelsen av de redovisade bestämmelserna ger alltså något stöd för att en lönefordran avseende annat än just det arbete som arbetstagaren har utfört senare än en månad efter beslutet om konkurs respektive en månad efter den kritiska tidpunkten vid företagsrekonstruktion skulle vara att anse som en massafordran respektive en under rekonstruktionen uppkommen fordran. Att en sådan förståelse är riktig bekräftas också av förarbetsuttalanden (se prop. 2002/03:49 s. 83 ff. och 155 f., jfr även prop. 2021/22:215 s. 157 f. och 374).

Lönegarantins omfattning

21. Till detta ska läggas att en annan ordning vore mindre väl förenlig med den utformning som systemet med lönegaranti har vid företagsrekonstruktion. Det regelverket bygger nämligen på ett motsvarande

syntsätt. Detsamma gäller regelverket vid lönegaranti i samband med konkurs.

22. Utgångspunkten är att betalning enligt garantin lämnas för uppsägningslön även för tiden efter den första månaden, i den mån arbetstagaren under uppsägningstiden inte utfört och inte heller borde ha utfört arbete för arbetsgivarens räkning (se 7 § och 7 a § första stycket lönegarantilagen).

23. Även denna reglering återspeglar följaktligen principen att arbetsgivaren, dvs. rekonstruktionsgäldenären, betalar lön för det arbete som utförs efter den första månaden av rekonstruktionen. Undantagen från lönegarantin svarar mot detta. Men på liknande sätt som gäller för de bestämmelser om lönefordringar som tidigare har berörts är det inte avsett att den omständigheten att en arbetstagare utför visst arbete ska få till följd att hans eller hennes lönefordringar under uppsägningstid i sin helhet undantas från lönegaranti och i stället betalas direkt av rekonstruktionsgäldenären. Avsikten är tvärtom att arbetstagaren även i dessa situationer ska kunna åtnjuta lönegaranti för uppsägningslön under tid då han eller hon är arbetsbefriad. (Jfr prop. 2002/03: 49 s. 84 och prop. 2004/05:57 s. 24 f. och s. 44.)

Något om innebörden av ”Rörvik Timber”

24. Högsta domstolen har i rättsfallet ”Rörvik Timber” berört två olika typfall för vad som vid företagsrekonstruktion gäller beträffande fordrans uppkomst vid avtal som träffats före den kritiska tidpunkten, men där fordran blir fullgånngen först efter denna tidpunkt.

25. Det ena typfallet är att det är fråga om en kompensation för en prestation som gäldenären har tillgodogjort sig från borgenären efter den kritiska tidpunkten och som borgenären haft rätt att hålla inne. Det kan t.ex. vara fråga om att en arbetstagare under rekonstruktionsförfarandet har utfört arbete för rekonstruktionsgäldenärens räkning. En sådan fordran omfattas inte av ackordet. Det andra typfallet är att det handlar om ett anspråk på grund av att gäldenären under rekonstruktionsförfarandet — utan att tillgodogöra sig en prestation av det slag som det första typfallet avser — inte fullgör en förpliktelse hänförlig till avtalet.

Förpliktelsen kan t.ex. avse betalning av uppsägningslön för arbetsbefriad tid och som grundas på det före den kritiska tidpunkten träffade anställningsavtalet, men som förfaller till betalning först därefter. En sådan fordran omfattas av ackordet.

26. Med hänsyn till vad som nu har redovisats kan ”Rörvik Timber” uppenbarligen inte ges den tolkningen att undantaget från ackord skulle avse något annat än ersättning för den prestation som faktiskt utförts för rekonstruktionsgäldenären efter den kritiska tidpunkten.

Slutsatser om rättsläget

27. Grundtanken med reglerna i konkurs och vid företagsrekonstruktion är att arbetstagaren (efter den första månaden) ska få fullt betalt av konkursboet eller rekonstruktionsgäldenären för det arbete som faktiskt utförs under konkursen eller rekonstruktionsförfarandet. Rätten till lönegaranti korresponderar med detta. Ersättning för arbete som utförs en månad från beslutet om konkurs eller en månad efter den kritiska tidpunkten vid företagsrekonstruktion omfattas inte av lönegaranti, eftersom en fortsatt drift i konkurs eller fortsatt verksamhet under rekonstruktionen inte ska kunna ske på statens bekostnad (jfr 12 § för-
månsrättslagen samt 7 och 7 a §§ lönegarantilagen).

28. Konkursboets respektive rekonstruktionsgäldenärens ansvar sträcker sig dock inte längre än så. Till den del det inte sker någon fortsatt drift i konkursen eller fortsatt verksamhet under företagsrekonstruktionen och en arbetstagare av detta skäl är arbetsbefriad, är grundtanken att lönegarantisystemet ska tillämpas, upp till det maximibelopp eller under den maximitid som gäller. Om det rör sig om uppsägningslön eller annan ersättning för perioder efter den första månaden och där något arbete inte utförts kommer alltså arbetstagarens lönefordran och motsvarande ersättning att omfattas av en skulduppgörelse (tidigare ackord). Skälet till detta är att fordringarna anses uppkomna före den kritiska tidpunkten. De ska därför i enlighet med likhetsprincipen omfattas av en skulduppgörelse (tidigare ackord). Som framgått kan arbetstagaren ha rätt till lönegaranti, men i den mån lönegarantin inte räcker får arbetstagaren alltså acceptera en nedsättning enligt skulduppgörelsen.

MO:s fordringar omfattas av det offentliga ackordet

Den fråga Arbetsdomstolen har att ta ställning till är om MO:s fordringar i målet omfattas av det offentliga ackordet även efter att företagsrekonstruktionen upphört eller om MO har rätt till full ersättning för sina fordringar när rekonstruktionen upphört och bolaget fortsatte bedriva verksamhet.

Förbundet har gjort gällande att MO:s anställningsavtal återuppstod med full verkan när företagsrekonstruktionen upphörde och att han därför har rätt till hela sin uppsägningslön och semesterersättning, vilket arbetsgivarparterna har bestritt.

Arbetsdomstolen konstaterar inledningsvis att lagen om företagsrekonstruktion syftar till att rekonstruera livskraftiga verksamheter genom ett särskilt förfarande där bl.a. skulduppgörelser (offentligt ackord eller rekonstruktionsplan) är centrala verktyg. Ackordet (numera skulduppgörelsen) är en del av det insolvensrättsliga systemet där borgenärskollektivet får bära en del av förlusten för att ett företag ska kunna fortsätta bedriva verksamhet. Som framgått ovan är det avgörande för om fordringar avseende uppsägningslön och andra ersättningar ska omfattas av ett ackord (numera skulduppgörelse) när fordringen har uppkommit i förhållande till den kritiska tidpunkten. Fordringar som grundas på avtal och förhållanden före ansökan om företagsrekonstruktion omfattas av ackordet även om de förfaller till betalning efter den kritiska tidpunkten. Fordringar som uppkommer genom att en arbetstagare utför arbete eller nya åtaganden efter den kritiska tidpunkten faller dock utanför ackordet. Till den del någon fortsatt verksamhet under en företagsrekonstruktion inte sker och en arbetstagare av det skälet är arbetsbefriad är grundtanken att lönegarantisystemet ska tillämpas upp till det maximibelopp eller under den maximitid som gäller. I den mån lönegarantin inte räcker får dock en arbetstagare acceptera en nedsättning enligt skulduppgörelsen (ackordet). (Se bl.a. ”Emmabodas resningsansökan”, AD 2019 nr 22 och AD 2021 nr 31).

Arbetsdomstolen konstaterar vidare att parterna är överens om att MO:s lönefordringar i målet grundas på anställningsavtal som ingåtts före den kritiska tidpunkten. De är också överens om att fordringarna inte omfattas av förmånsrätt och att de avser tid då MO varit uppsagd och arbetsbefriad. Det är ostridigt mellan parterna att MO under den i målet aktuella tidsperioden inte utfört något arbete för bolaget, men att han fått ersättning i enlighet med det fastställda offentliga ackordet (numera skulduppgörelse).

Att företagsrekonstruktionen upphörde och bolaget kunde fortsätta sin verksamhet innebär enligt Arbetsdomstolens mening inte att det under företagsrekonstruktionen fastställda offentliga ackordet förlorar sin verkan. Det som Högsta domstolen har uttalat om rättsläget i ”Emmabodas resningsansökan” kan enligt Arbetsdomstolens mening inte uppfattas på annat sätt än att ackordet reglerar betalningsskyldigheten för de fordringar som omfattas av ackordet, även efter att rekonstruktionsförfarandet har avslutats. En annan ordning skulle stå i strid med den insolvensrättsliga systematiken, sådan den framgår av lagstiftning, förarbeten och rättspraxis. Att anställningsskyddslagen innehåller bestämmelser om uppsägningslön kan inte påverka den ordningen eller det redan fastställda ackordet (jämför 2 § anställningsskyddslagen om att lagen är subsidiär i förhållande till annan lagstiftning). Mot den bakgrunden kommer Arbetsdomstolen till den slutsatsen att MO:s fordringar som infaller efter det att företagsrekonstruktionen upphörde omfattas av det offentliga ackordet, under förutsättning att bolaget inte därefter påfordrat utförande av arbete eller fullgörandet av annan förpliktelse enligt anställningsavtalet. MO, som var arbetsbefriad hela den aktuella tiden, har därmed inte rätt till någon ytterligare ersättning från bolaget. Förbundets talan ska därför avslås.

Frågan om plenum

Förbundet har begärt att målet ska avgöras i plenum. Arbetsgivarparterna har motsatt sig det. Enligt 3 kap. 9 § arbetstvistlagen kan Arbetsdomstolen, om den vid överläggning till dom finner den rådande meningen avvika från rättsgrundsats eller lagtolkning som den senast antagit, förordna att målet

eller viss i målet uppkommen rättsfråga ska avgöras av domstolen i dess helhet.

Arbetsdomstolen har inte antagit någon rättsgrundsats eller lagtolkning i de frågor som nu provas efter det att Högsta domstolen i ”Emmabodas resningsansökan” rest Arbetsdomstolens tidigare domar och uttalat sig om den rätta tolkningen av de insolvensrättsliga regler som är aktuella i målet. Det saknas därför förutsättningar att ta avgörandet till plenum (jämför det fallet att nyttillkommen lagstiftning ändrar tidigare gällande praxis). Förbundets begäran om det ska avslås.

Rättegångskostnaderna

Arbetsdomstolen har kommit fram till att förbundets talan ska avslås. Förbundet ska därför ersätta arbetsgivarparterna för dess rättegångskostnader i både Arbetsdomstolen (det tidigare målet och detta mål) och Högsta domstolen.

Arbetsgivarparterna har begärt ersättning för rättegångskostnader med totalt 799 005 kr exklusive mervärdesskatt för de tre målen. I Arbetsdomstolens mål nr A 4-21 har arbetsgivarparterna begärt ersättning med 280 921 kr exklusive mervärdesskatt, varav 252 500 kr avser ombudsarvode, 3 440,57 kr resor för ombuden, 21 000 kr kostnader för bolaget och 3 980,31 kr ersättning till vittnen. I Högsta domstolens mål nr Ö 5569-22 har arbetsgivarparterna begärt ersättning med 393 084 kr exklusive mervärdesskatt varav 343 084 kr avser ombudsarvode och 50 000 kr ersättning för ett rättsutlåtande. Ersättningen för ombudsarvodena fördelar sig på så sätt att 99 000 kr avser ombudsarvode för Lisa Wastelius och Ulf Nordström, 223 000 kr ombudsarvode för Erik Danhard och 21 084 kr ombudsarvode för Niklas Beckman. I detta mål har arbetsgivarparterna begärt ersättning med 125 000 kr exklusive mervärdesskatt, varav 105 000 kr avser ombudsarvode för 30 timmars arbete och 20 000 kr ersättning för två rättsutlåtanden.

Förbundet har vitsordat den begärda ersättningen för rättegångskostnaderna i Arbetsdomstolens mål nr A 4-21. När det gäller arbetsgivarparternas begärda ersättning för målet i Högsta domstolen har förbundet bestritt kostnadsyrkandet och invänt att kostnaderna inte har varit skäligen påkallade. Förbundet har anfört att det inte varit påkallat av arbetsgivarparterna att anlita fyra ombud i målet. Förbundet har avseende ombudsarvodena för Lisa Wastelius och Ulf Nordström vitsordat 25 000 kr och påtalat att dessa varit ombud även i det första målet i Arbetsdomstolen och därför borde ha haft god kännedom om omständigheterna i målet. Förbundet har vidare vitsordat 175 000 kr för Erik Danhard och helt bestritt ersättningen till Niklas Beckman. Förbundet har därutöver vitsordat en kostnad om 25 000 kr för rättsutlåtandet och anfört att det inte varit nödvändigt att inhämta ett sådant. Avseende den begärda ersättningen i detta mål har förbundet inte vitsordat tidsåtgången om 30 timmar för arbete och inte heller kostnaden för ytterligare rättsutlåtanden.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

När det gäller ersättningen i Arbetsdomstolens tidigare mål har förbundet vitsordat den. Förbundet ska därmed ersätta arbetsgivarparternas rättegångskostnader i det målet med 280 921 kr exklusive mervärdesskatt.

Avseende den begärda ersättningen i Högsta domstolens mål kan Arbetsdomstolen konstatera att det varit fråga om en för arbetsgivarparterna relativt begränsad, om än angelägen, rättsfråga. Den begärda ersättningen framstår mot den bakgrunden som väl tilltagen. Ersättningen för ombudsarvoden bör enligt Arbetsdomstolens mening sättas ned med en fjärdedel. Arbetsgivarparterna får därför anses vara skäligen tillgodosedda med totalt 307 313 kr, varav 74 250 kr för ombudsarvode till Lisa Wastelius och Ulf Nordström, 167 250 kr för ombudsarvode till Erik Danhard och 15 813 kr för ombudsarvode till Niklas Beckman. Till ombudsarvodena kommer 50 000 kr för rättsutlåtandet, som får anses skäligt.

När det slutligen gäller den begärda ersättningen för detta mål anser Arbetsdomstolen att ersättningen är skälig mot bakgrund av den skriftväxling som förekommit i målet samt att huvudförhandling har hållits. Förbundet ska därför ersätta arbetsgivarparternas rättegångskostnader här med 125 000 kr exklusive mervärdesskatt, varav 105 000 kr avser ombudsarvode och 20 000 kr ersättning för två rättsutlåtanden.

DOMSLUT

1. Arbetsdomstolen avslår Industrifacket Metalls talan.
2. Arbetsdomstolen avslår Industrifacket Metalls begäran om att målet ska avgöras i plenum.
3. Industrifacket Metall ska ersätta arbetsgivarparternas rättegångskostnader i Arbetsdomstolens mål nr A 4-21 med totalt 280 921 kr, varav 252 500 kr avser ombudsarvode, med ränta enligt 6 § räntelagen på det förstnämnda beloppet från dagen för denna dom till dess betalning sker.
4. Industrifacket Metall ska ersätta arbetsgivarparternas rättegångskostnader i Högsta domstolens mål nr Ö 5569-22 med totalt 307 313 kr, varav 257 313 kr avser ombudsarvode, med ränta enligt 6 § räntelagen på det förstnämnda beloppet från dagen för denna dom till dess betalning sker.
5. Industrifacket Metall ska ersätta arbetsgivarparternas rättegångskostnader i Arbetsdomstolen med totalt 125 000 kr, varav 105 000 kr avser ombudsarvode, med ränta enligt 6 § räntelagen på det förstnämnda beloppet från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Lars Dirke, Karin Hellmont, Joanna Román, Jan Bergman,
Johan Nyhammar, Malin Sjunnebo och Helena Larsson. Enhälligt.

Rättssekreterare: Lina Cajvert